

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 10 Sayı: 52 Volume: 10 Issue: 52
Ekim 2017 October 2017
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2017.1931>

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN İNGİLİZCE ÖĞRETMENİ KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI*

THE METAPHORICAL PERCEPTIONS OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS REGARDING THE CONCEPT OF ENGLISH TEACHER

Ayşe Rabia BAŞARAN UGUR**

Seda BAYSAL***

Öz

Yabancı dil öğrenme sürecinde, öğrenenler tarafından geliştirilen olumlu algılar yabancı dil öğrenimini pozitif yönde etkilerken, olumsuz metaforik algılar ise tam tersi bir sonuç doğurabilmektedir. Dolayısıyla, yabancı dil öğrenenlerin derse yönelik algılarının belirlenmesi oldukça büyük önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra, yabancı dil öğrenme sürecinde en büyük paya sahip olan öğretmenlere ilişkin öğrenenlerin ne tür metaforik algılara sahip olduğunu ortaya koymak da önemli bir husustur. Bu bağlamda, araştırmada ortaokul öğrencilerinin "İngilizce öğretmeni" kavramına ilişkin algılarını, metaforlar aracılığıyla belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda öğrencilere "İngilizce öğretmeni ..... benzer, çünkü....." şeklinde bir soru sorulmuştur. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden araştırmanın doğasına uygun olarak olgubilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 eğitim öğretim yılında, Kahramanmaraş il merkezindeki bir devlet okulunda öğrenim gören toplam 188 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Öğrenciler "İngilizce öğretmeni" ile ilgili olarak 38 metafor üretmişlerdir ve bu metaforlar 11 kategori altına toplanmıştır. Üretilen metaforlar arasında en çok değinilen kavramlar anne-baba, kitap, bilgi sandığı, ağaç ve çiçek yer almaktadır. Bulgular göz önüne alındığında öğrencilerin genel olarak İngilizce öğretmeni kavramına dair olumlu algılarının olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İngilizce Öğretmeni, Ortaokul Öğrencileri, Metafor.

Abstract

During the foreign language learning process, positive perceptions developed by learners have a positive effect on foreign language learning while negative metaphorical perceptions can lead to the opposite result. Therefore, it is highly significant to determine the metaphorical perceptions of foreign language learners. It is also of paramount importance to demonstrate what kind of metaphorical perceptions that learners have towards foreign language teachers. Thus, this research aims to determine the perceptions of secondary school students regarding the concept of "English teacher" through metaphors. In this regard, students were asked to complete a prompt "English teacher is like ..... because .....". Having a qualitative research model, the research has employed phenomenological design. This research was carried out with 188 secondary school students who study at a state school located within the province of Kahramanmaraş during the academic year of 2015 and 2016. Students produced 38 metaphors for "English teacher" and these metaphors were grouped under 11 categories. Among the metaphors, the most frequently mentioned concepts are parent, book, information board, tree and flower. Research results have revealed that students have positive perceptions regarding the concept of English teacher.

Keywords: English Teacher, Secondary School Students, Metaphor.

1. GİRİŞ

İnsanlar karşılaştıkları bir durumu açıklarken, öncelikle durumla ilgili ortak yönlere sahip olan kavramları akıllarına getirirler daha sonra ise durumların yeni öğrenilen başka bir özelliğini, iyi bilinen başka bir durumun ya da olgunun özellikleri ile eşleştirerek kavramlar arasında karşılaştırma yaparlar (Ellis ve Barkhuizen, 2009; Geçit ve Gençler, 2015). Bu durum ise bireylerin benzetme ve mecaz yapma durumunu ön plana çıkarmaktadır. Mecaz sözcüğünün bazı Avrupa dillerindeki karşılığı metafor, Latince ve eski Yunancada aşırı anlamına gelen meta ve taşımak anlamına gelen pherein sözcüklerinin birleşiminden türetilmiştir (Öztürk, 2007). Metafor, şiirsel sıradan dil kullanımından öte düşünce ya da eylemlerin yerine sözcüklerin kullanılmasını sağlayan hayal gücünün bir parçası ve bireylerin olayları, nesnelere, kavramları ya da çevreyi nasıl gördüklerini anlamak adına mecazlar ile düşüncelerini açıklamaya yarayan bir araçtır

* Bu çalışma, 3. Uluslararası Dil Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Arş. Gör., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Anabilim Dalı Fen Bilgisi Eğitimi

*** Arş. Gör., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı

(Lakoff ve Johnson, 2003; Cerit, 2008). Renz'e (2009) göre metaforlar karmaşık olan olaylarda kişilere anlayış kazandıran hayali araçlardır. Kendall ve Kendall (1993) ise metaforun, kişilerin diğerlerine dünyayı farklı bir biçimde düşünme yetisi sunduğunu ifade etmiştir. Metaforlar bireylerin hayal güçlerini zorlayarak farklı düşünce sistemi geliştirmeye yaramaktadır. Bu nedenle metafor çalışmaları (Koç, 2014);

- Yaratıcı düşünmeyi destekleyen, farklı bakış açılarını ortaya koymayı sağlayan, özgürlükçü bir çalışma ortamı sağlamaktadır.
- Tek düze, sıkıcı, alışıla gelmiş tekniklerin dışında alternatif oluşturmaktadır.
- Çalışmaların derinlik kazanmasına katkı sağlamaktadır.
  - Bireylerin fazla sözcük kullanımı ile dahi kendilerini eksik ifade edebilecekleri pek çok durumda, düşüncelerini net bir şekilde, tek bir sözcükle, zaman tasarrufu sağlayarak ortaya koyabilmelerine imkân sunmaktadır.
  - Araştırmacılar tarafından belirlenmesi ve söylemler oluşturması güç olan soyut tutumların saptanabilmesine ve duyuşsal alana ait verilerin elde edilebilmesine katkı sağlamaktadır.
  - Araştırmacıların bilinen gerçeklerin ötesinde görülmeyeni görmelerini, detayları fark etmelerini bu sayede yeni araştırma sorularının ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Yabancı dil öğrenim sürecinde öğrenenlerin yabancı dile yönelik zihin dünyasındaki algıları ve duyuşsal özellikleri önemli faktörler arasında yer almaktadır. Öğrenenlerin motivasyonları, dile ilişkin tutumu, ve dile yönelik zihin dünyasındaki benzetmeleri önem arz etmektedir. Başarılı bir yabancı dil öğretmeni, öğrencilerini doğrudan etkileyen psikolojik, sosyal ve kişisel faktörlerle birlikte onların duygularının da farkında olan ve davranışlarını ona göre şekillendiren kişidir. Çünkü öğrencilerin olumlu tutum sergilemeleri çok fazla çalışarak öğreneceklerinden daha fazla şeyler öğrenmesini sağlayabilir (Köksal, 2006). Lakoff ve Johnson'a (1980) göre metaforlar düşüncelerimizi daha hareketli ve ilginç hale getirirler ve yanı sıra algılarımızı ve bakış açılarımızı da yapılandırır. Dolayısıyla, metaforlar karmaşık olguları açıklamada kullanılmasının yanı sıra algı ve öğrenme biçimlerini ortaya çıkarmada da kullanılabilen bir teknik olarak bilinmektedir (Ocak ve Gündüz, 2006). Yabancı dil öğrenme sürecinde de metaforlar oldukça önemli bir role sahiptir. Metaforlar genelde öğrenme sürecine dahil olarak öğrencilerin düşüncelerini ve algılarını ortaya çıkarma durumunda kullanılmaktadır (Kesen, 2010). Yabancı dil öğrenenler tarafından belirtilen olumlu metaforik algılar yabancı dil öğrenimini pozitif yönde etkilerken, olumsuz metaforik algılar ise tam tersi bir sonuç doğurabilmektedir. Bu durumda, yabancı dil öğrenme sürecinde öğrenenlerin hem öğrenilen dile hem de öğretmenlere yönelik algılarının metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarılması büyük önem arz etmektedir.

Alanyazın tarandığında farklı kavramlar üzerine metafor çalışmalarının olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların bazıları, öğrenci (Cerit, 2008, Başaran ve Baysal, 2016); bilgi (Aldan Karademir vd., 2012; Kalra ve Baveja, 2012); öğretmen (Guerrero ve Villamil, 2002; Saban, 2011; Kalyoncu, 2012; Wan, Low ve Li, 2011); okul (Baysal ve Başaran, 2016); üniversite hocası (Tortop, 2013); matematik (Gür, Hangül ve Kara, 2014; Güveli, İpek, Atasoy ve Güveli, 2011) gibi konuları araştırmak üzere gerçekleştirilmiştir. Alanyazın incelendiğinde İngilizce öğretmenliği bölümü öğrencileri ve alanı İngilizce Öğretmenliği olmayan üniversite öğrencilerinin yabancı dil öğretmeni hakkındaki kavramsal metaforik algılarını belirlemeye yönelik bir araştırmaya (Ahkemlioğlu, 2011) rastlanırken; ortaokul öğrencilerinin İngilizce öğretmenine ilişkin metaforik algılarını belirleyen herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu durum araştırmacılar tarafından bir eksiklik olarak görülmüş ve bu araştırmanın yapılmasına karar verilmiştir. Yapılan bu araştırmanın alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda, bu araştırmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin İngilizce öğretmeni kavramına ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaktır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden araştırmanın doğasına uygun olarak olgubilim deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseni, aslında bildiğimiz fakat açıklamada bulunurken bilimsel bulgulara dayalı olarak net söylemler üretmediğimiz olguları derinlemesine inceleme fırsatı sunan, ayrıca zengin söylemler oluşturarak yorumlamalarda bulunma olanağı tanıyan bir araştırma desendir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

2.2. Çalışma Grubu

Olgubilim araştırmalarında, olguyu açıklayacak kişilerin dikkatli bir şekilde seçilmesi ve olguyu doğru şekilde yansıtabilecek olan birincil kişilerle çalışılması gerekmektedir (Creswell, 2007; Patton, 2002). Araştırmaya katılacak olan öğrencilerin seçimi amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum

örnekleme ile seçilmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemleri olgu, durum ve olayların keşfedilmesinde, açıklanmasında yararlı olan ve tam anlamıyla nitel araştırma geleneği içinde ortaya çıkan bir yöntem olarak bilinmektedir. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmakta bunun yanı sıra zaman ve maliyetten tasarruf etmeye yardımcı olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu bağlamda, araştırmaya, 2015-2016 eğitim öğretim yılında, Kahramanmaraş il merkezindeki bir devlet okulunda öğrenim gören 106 kız ve 82 erkek olmak üzere toplam 188 ortaokul öğrencisi katılmıştır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmaya katılan öğrencilerin İngilizce öğretmeni kavramına ilişkin metaforlarını belirlemek amacıyla bir form kullanılmıştır. Formun geliştirilmesi sürecinde eğitim bilimleri bölümünde görev yapan 2 öğretim üyesinin görüşleri alınarak form hazırlanmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanan form iki aşamalıdır. Formun birinci aşamasında, ortaokul öğrencilerinden, İngilizce öğretmeni kavramını hangi metaforla ilişkilendirdiklerini saptayabilmek için "İngilizce öğretmeni ..... gibidir." cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Daha sonraki aşamada ise öğrencilerden İngilizce öğretmeni kavramıyla ilgili metaforun açıklanması amacıyla "Çünkü....." cümlesini ayrıntılı olarak doldurmaları istenmiştir. Metaforun kullanıldığı çalışmalarda "gibi" kavramı genellikle metaforun konusu ile metaforun kaynağı arasındaki bağı daha net bir şekilde çağrıştırmak için kullanılmaktadır. "Çünkü" kavramı ise katılımcıların kendi metaforları için bir gerekçe veya mantıksal dayanak sunmaları için kullanılmaktadır (Saban, 2008).

2.4. Verilerin Analizi

Ortaokul öğrencilerinin İngilizce öğretmeni kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforların analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinin kullanılmasındaki amaç, verilerin belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirerek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu bağlamda çalışmada, içerik analizi kullanılarak, çalışmaya katılan öğrencilerin ilgili metafora ilişkin düşüncelerinden doğrudan alıntılar yapılarak metaforlar desteklenmiştir. Öğrencilerin İngilizce öğretmeni kavramına ilişkin oluşturduğu metaforlar ile bir metafor tablosu oluşturulmuştur. Bu tabloda oluşturulan kategoriler ve metaforlar araştırmacılar tarafından tekrar oluşturulmuş ve karşılaştırma yapılmıştır. Bu karşılaştırma sonucu kategori ve metaforlar yeniden düzenlenmiştir. Araştırmada geçerliliği sağlamak için tüm veriler, bulgularda, nicel ve nitel olarak bir arada verilmiştir. Çalışmanın güvenilirliğini sağlamak için metafor tablosu ile tema ve kategoriler 4 uzman görüşüne sunulmuş ve karşılaştırılmış, karşılaştırmalar sonucunda görüş birliği sağlanmıştır. Ayrıca çalışmanın güvenilirliğinin hesaplanması için Milles ve Huberman'ın uyum yüzdesi formülü kullanılmıştır. Uyum yüzdesi Milles ve Huberman (1994) tarafından, $P = [Na / (Na + Nd)] \times 100$ şeklinde formüle edilmiştir. (P: Uyum Yüzdesi, Na: Uyum Miktarı, Nd: Uyuşmazlık Miktarı). Yıldırım ve Şimşek'e (2013) göre, güvenilirliğin hesaplanmasında kullanılan uyum yüzdesi %70 ve üzeri olarak hesaplandığında, güvenilirlik yüzdesine ulaşılmış olarak kabul edilir. Yapılan bu çalışmanın uyum yüzdesi (Na=179, Nd=9) %95 olarak hesaplanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerinin aktarılmasında öğrencilere 1'den 188'e kadar sayılar verilmiş ve raporlaştırma aşaması gerçekleştirilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde, ortaokul öğrencilerinin İngilizce öğretmeni kavramına yönelik metaforik algılarına ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Çalışmaya katılan ortaokul öğrencilerinin görüşleri doğrudan alıntı yapılarak aşağıda gibi ifade edilmiştir.

Tablo 1: Öğrencilerin İngilizce Öğretmeni Metaforları ve Frekans Değerleri

Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f
Anne- Baba	36	Akıllı Telefon	5	Kütüphane	1
Kitap	12	Oyuncu	5	Su	1
Bilgi Sandığı	12	Soba	4	Çeşme	1
Ağaç	12	Güneş	4	Hayvan Sahibi	1
Çiçek	11	Karınca	3	Dal	1
Melek	8	Lazer	3	Işık	1
Bilgisayar	9	Leylak	3	Usta	1
Yabancı	7	Cevap Anahtarı	2	İşçi	1
Zeka Küpü	7	Çamaşır Makinesi	2	Arı	1
Mum	6	Arkadaş	2	Helikopter	1
Rehber	6	Öğrenci	2	Postacı	1
İnternet	6	Aslan	2	Papağan	1
Ampul	5	Bilgi Aktarıcı	2		

Tablo 1’de ortaokul öğrencilerinin İngilizce öğretmenlerine yönelik ürettikleri metaforlara yer verilmiştir. Öğrenciler konu ile ilgili olarak 38 metafor üretmiştir. Anne-baba (f=36), kitap (f=12), bilgi sandığı (f=12), ağaç (f=12), çiçek (f=11) öğrencilerin en çok değindiği kodlar arasındayken; cevap anahtarı (f=2), çamaşır makinesi (f=2), arkadaş (f=2), öğrenci (f=2), aslan (f=2), bilgi aktarıcı (f=2) en az değinilen kodlar arasındadır. Sadece birer öğrenci ise kütüphane, su, çeşme, hayvan sahibi, dal, ışık, usta, işçi, arı, helikopter, postacı ve papağan kavramlarına değinmiştir.

Tablo 2: İngilizce Öğretmeni Kavramına İlişkin Oluşturulan Kategorilerin Frekans ve Yüzde Değerleri

Kategori	Metaforlar	f	%
Bilgi Kaynağı	Kitap (f=12), Bilgi Sandığı (f=12), Zeka küpü (f=7), Yabancı (f=7), İnternet (f=6), Cevap Anahtarı (f=2), Kütüphane (f=1), Su (f=1), Çeşme (f=1),	49	26,1
Sahiplenici Varlık	Anne-baba (f=36), Melek (f=8), Hayvan Sahibi (f=1)	45	23,8
Gelişen Varlık	Ağaç (f=12), Çiçek (f=11), Dal (f=1)	24	12,8
Mekanik Varlık	Bilgisayar (f=9), Akıllı Telefon (f=5), Çamaşır Makinesi (f=2)	16	8,5
Aydınlatıcı Kişi	Mum (f=6), Ampul (f=5), Lazer (f=3), Işık (f=1)	15	8,0
Yol Gösterici	Rehber (f=6), Arkadaş (f=2), Usta (f=1)	9	4,8
Enerji Kaynağı	Soba (f=4), Güneş (f=4),	8	4,3
Çalışan Kişi	Karınca (f=3), Öğrenci (f=2), İşçi (f=1), Arı (f=1)	7	3,7
Değişimin Simgesi	Oyuncu (f=5), Aslan (f=2)	7	3,7
Geçiciliğin Simgesi	Leylek (f=3), Helikopter (f=1), Postacı (f=1)	5	2,7
Pasif Bilgi Veren	Bilgi Aktarıcı (f=2), Papağan (f=1)	3	1,6

Tablo 2’ye göre ortaokul öğrencileri tarafından oluşturulan metaforlar, 11 kategori altında toplanmıştır. Öğrencilerin oluşturdukları metaforların %26,1’i bilgi kaynağı, %23,8’i sahiplenici varlık, %12,8’i gelişen varlık, %3,7’si çalışan kişi ve değişimin simgesi, 1,6’sı pasif bilgi veren kategorileri altında yer aldığı görülmektedir. Öğrenciler tarafından en çok değinilen kategori bilgi kaynağı, sahiplenici varlık, gelişen varlık kategorisiyken; pasif bilgi veren kategorisi ise öğrenciler tarafından en az değinilen kategoridir. Yukarıdaki tabloya göre bilgi kaynağı olarak İngilizce öğretmeni kategorisinde kitap ve bilgi sandığı metaforlarının yoğunluklu olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

Bilgi kaynağı kategorisinde yer alan metaforlar frekans büyüklüğüne göre sırasıyla kitap, bilgi sandığı, zekâ küpü, yabancı, internet, cevap anahtarı, kütüphane, su ve çeşmedir. Bilgi kaynağı kategorisinde internet, yabancı, zekâ küpü metaforlarına değinen öğrencilerden bazılarının düşünceleri şu şekildedir: “İngilizce öğretmeni internet gibidir. Çünkü bilmediğimiz tüm soruları internetten bulmuş gibi bilir (Ö₃₂).”, “İngilizce öğretmeni yabancıya benzer. Çünkü bir yabancı kadar iyi İngilizce konuşur. Bize de bilgilerinizi öğretir (Ö₈).”, “İngilizce öğretmeni yabancılara benzer çünkü yabancılar nasıl İngilizce konuşuyorsa öğretmenimiz de öyle konuşuyor... (Ö₅₉).”, “İngilizce öğretmeni zekâ küpüne benzer. Çünkü bilmediği kelime yoktur (Ö₄₃).”

Sahiplenici varlık kategorisi altında yer alan metaforlar frekans büyüklüğüne göre anne-baba, melek ve hayvan sahibi şeklindedir. Sahiplenici varlık olarak İngilizce öğretmeni kategorisinde melek ve anne baba kavramlarına değinen öğrencilerini düşünceleri; “İngilizce öğretmeni meleğe benzer. Çünkü bizim İngilizce öğretmenimiz çok merhametlidir. Bizi hep korur, kollar (Ö₂₉).”, “İngilizce öğretmeni annemize babamıza benzer. Çünkü bazen ne demek istediklerini bile anlamazsın (Ö₂₅)” şeklinde belirtmişlerdir.

Gelişen varlık olarak İngilizce öğretmeni kategorisinde yer alan metaforlar ağaç, çiçek ve daldır. Gelişen varlık kategorisi altında dal metaforuna değinen öğrenci “İngilizce öğretmeni dala benzer. Çünkü ağacı ağaç yapan dallardır. Dallar büyür ağaç olur. İnsanlara fayda sağlar. Öğretmeninde dalları bilgidir. Bilgileri büyür, ağaç olur (Ö₆₄).” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Mekanik varlık kategorisi altında toplanan metaforlar frekans büyüklüğüne göre sırasıyla bilgisayar, akıllı telefon ve çamaşır makinesidir. Mekanik varlık olarak İngilizce öğretmeni kategorisinde yer alan çamaşır makinesi kavramıyla ilgili öğrencilerden biri düşüncelerini şu şekilde açıklamıştır: “... İngilizce öğretmeni çamaşır makinesine benzer. Çünkü çamaşır makinesi yıkamaktan bıkmadığı gibi öğretmen de öğrencilerine kelime öğretmekten bıkmaz (Ö₁₁).”

Mum, ampul, lazer ve ışık metaforları aydınlatıcı kişi kategorisi adı altında toplanmıştır. Aydınlatıcı kişi kategorisine değinen öğrencilerden biri ışık metaforu ile ilgili düşüncelerini “İngilizce öğretmeni ışığa benzer. Çünkü ışık nasıl bizim görmemiz için gerekliyse öğretmende ışık gibi bizim önümüzü aydınlatır (Ö₃₁).” şeklinde ifade etmiştir.

Yol gösterici kategorisinde yer alan metaforlar frekans büyüklüğüne göre sırasıyla rehber, arkadaş ve usta şeklindedir. İngilizce öğretmenini yol gösterici bir birey olarak gören bir öğrenci görüşlerini şu şekilde belirtmektedir: *"İngilizce öğretmeni ustaya benzer. Çünkü ustanın nasıl çırağı olursa öğretmenimiz de bizi yaşken eğitir (Ö₂)."*

Enerji kaynağı kategorisi altında soba ve güneş metaforları yer almaktadır. Konu ile ilgili enerji kaynağı adı altında soba kavramına değinen bir öğrenci düşüncesini *"İngilizce öğretmeni sobaya benzer. Çünkü soba nasıl ortalığa sıcaklık verirse öğretmende canımız sıkın olduğunda enerji vererek içimizi ısıtır (Ö₁₆₇)"* şeklinde belirtmiştir. Güneş metaforuna değinen bir öğrenci ise düşüncesini şu şekilde vurgulamıştır: *"İngilizce öğretmeni güneşe benzer. Çünkü güneş dünyaya enerji verir. Gündüzleri aydınlık olur. İngilizce öğretmeni de bize enerji verir, özellikle konuları öğrenmediğimiz zaman... (Ö₁₀₈)"*

Çalışan kategorisi altında yer alan metaforlar sırasıyla karınca, öğrenci, işçi ve arıdır. İngilizce öğretmeni kavramını arıya benzeten bir öğrenci görüşünü *"İngilizce öğretmeni arıya benzer. Çünkü bizim İngilizce öğretmenimiz arı gibi oradan oraya koşturur. Panolara her hafta güzel resimler asar. (Ö₈₇)."* şeklinde ifade etmektedir.

Değişimin simgesi kategorisi altında aslan ve oyuncu metaforlarını üreten öğrenciler konu ile ilgili düşüncelerini *"İngilizce öğretmeni oyuncuya benzer. Çünkü her öğrenci için karakterden karaktere girer (Ö₇₅)."*, *"İngilizce öğretmeni aslana benzer. Dayanıklıdır. Öğretmen ileri görüşlüdür. Ne kadar sert görünse de duygusaldır. Büyük bir yöneticidir Her çocuğun hayatını değiştirebilir. Yeter ki istesin... (Ö₁₃₂)"* olarak ifade etmişlerdir.

Geçiciliğin bir simgesi olarak leyleğe benzetilen İngilizce öğretmeni hakkında bir öğrenci *"İngilizce öğretmeni leyleğe benzer. Çünkü ne kadar tayini çıkarsa o kadar öğrencilerinden ayrılır (Ö₉₃)."* şeklinde görüş bildirmiştir.

Pasif bilgi veren kategorisi altında bilgi aktarıcı ve papağan metaforları yer almaktadır. İngilizce öğretmenin öğrencilere sadece bilgi yüklediğini düşünen bir öğrenci *"... İngilizce öğretmeni papağana benzer."*

"Çünkü papağan nasıl durmadan aynı şeyleri tekrar ederse öğretmenimiz de bize kelimeleri öğretmek için sürekli onları tekrarlar (Ö₁₆₂)." şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğrencilerin "İngilizce öğretmeni" kavramına dair sahip oldukları metaforları ortaya çıkarmak amacıyla yapılan bu çalışmada, İngilizce öğretmeni kavramına ilişkin çeşitli metaforların üretildiği görülmektedir. Üretilen bu metaforların farklı olması öğrencilerin İngilizce öğretmeni kavramına ilişkin algılarının farklı olmasından kaynaklanmış olabilir. Yapılan içerik analizi sonucunda, 188 metaforun 11 farklı kategoride toplandığı belirlenmiştir. Bu kategorilerin çoğunluğunun olumlu algıları yansıttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ortaokul öğrencileri İngilizce öğretmeni kavramını açıklarken "anne, baba, kitap, ağaç, rehber, beyin, güneş" gibi bilinen metaforların yanı sıra "çamaşır makinesi, internet, akıllı telefon ve lazer" gibi farklı metaforlar da kullanmıştır. Alanyazında bu metaforların bulunduğu benzer çalışmalara rastlanılmıştır. (Kesen, 2010; De Guerrero ve Villamil, 2001; Oxford ve diğerleri, 1998; Zapata ve Lacorte, 2007). Bu bağlamda, bazı metaforların yabancı dil öğretmenleri için evrensel olduğunu ifade edebiliriz. Öğrencilerin en çok değindiği kod anne ve babadır. Elde edilen bu bulgu, Ocak ve Gündüz (2006) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgusuyla örtüşmektedir. Bu durum öğrencilerin anne babasıyla olduğu kadar öğretmenleriyle de çok vakit geçirmelerinden ve öğretmenlerini rol model olarak anne baba gibi düşünmelerinden kaynaklanıyor olabilir.

İngilizce öğretmeni ile ilgili olarak ifade edilen metaforlar 11 kategori altında toplanmıştır. Örneğin, İngilizce öğretmeni "bilgi kaynağı" veya "sahiplenici varlık" olarak algılanabileceği gibi, aynı zamanda, "gelişen varlık" ya da bir "geçiciliğin simgesi" olarak da görülmektedir. Bu durum, İngilizce öğretmenine ilişkin oluşturulan algının sadece tek bir metaforla bir bütün olarak açıklanabilmesinin mümkün olmadığına işaret etmektedir. Weade ve Ernst'in (1990, s. 133) vurguladığı gibi, "Metaforlar seçmecidir ve anlatmaya çalıştıkları kavramın sadece bir kısmını temsil ederler, tamamını değil." Bu çalışmada, "bilgi kaynağı", "sahiplenici varlık", "gelişen varlık" kategorileri en çok metaforların ilişki kurulduğu kategorilerdir. Elde edilen bu bulgu, Ekiz ve Koçyiğit'in (2013) gerçekleştirdiği çalışmalarında, öğretmen kavramı ile ilgili enerji ve bilgi kaynağı kategorisinin daha fazla metafor içerdiği bulgusuyla paralellik göstermektedir.

Saban, Koçbeker ve Saban (2006) çalışmasında sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen kavramının yönelik metaforik algılarının belirlemeyi amaçlamış ve analiz sonuçları incelendiğinde, katılımcıların en fazla metaforu, bilgi sağlayıcı olarak öğretmen kategorisinde ürettikleri görülmüştür. Saban, Koçbeker ve Saban (2007) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin bilgi sağlayıcı kişiler olarak algılandığı bulgusu,

katılımcılar tarafından öğretmenlerin bilgi kaynağı olarak algılanması sonucuyla paralellik göstermektedir. Yıldırım, Ünal ve Çelik'in (2011) çalışmasında yer alan aydınlatıcı öğretmen temasının, öğretmenlerin ışık saçtığı ve çevresini, öğrencilerini aydınlattığı ifadesi ile çalışmanın bulgusu olan aydınlatıcı kişi teması paralellik göstermektedir. Ahkemlioğlu (2011) gerçekleştirdiği çalışmasında öğrencilerin yabancı dil öğretmenlerine yönelik olarak ışık, lamba, güneş, anne, ağaç ve çiçek metaforlarını geliştirdiklerini belirtmiştir. Bu sonuçlar ile çalışmadan elde edilen bulgular örtüşmektedir. Ayrıca, yabancı dil öğrenenlerin 'ışık ve sözlük' gibi metaforları genel anlamıyla 'öğretmen' kavramıyla ilişkilendirdiği görülmektedir. Türkiye'de yürütülen çalışmaların bazıları bu durumu destekler niteliktedir (Cerit, 2008; Saban 2003; Seferoğlu, Kormazgil, Ölçü, 2009).

Nitel araştırma ile desenlenmiş olan ve ortaokul öğrencilerinin İngilizce öğretmenine yönelik metaforik algılarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma sonucunda elde edilen bulgular, ortaokul öğrencilerin İngilizce öğretmeni kavramına genel olarak olumlu bir algı içerisinde olduklarını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte literatür incelendiğinde, elde edilen bulguların İngilizce öğretmeni kavramına yönelik olmadığı yoğunluklu olarak "öğretmen" kavramı üzerinde olduğu görülmüştür. Bu durum öğrencilerin, branş öğretmenlerini göz önünde bulundurmadığından ve öğretmenliği genel anlamıyla düşünmelerinden kaynaklanıyor olabilir.

Metaforlar farklı kademede öğrencilerin birtakım olgulara ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeleri açığa çıkarmada, anlamada ve belki de onları değiştirmede güçlü bir "pedagojik araç" olarak kullanılabilir (Saban, 2008). Gillis ve Johnson'un (2002) de ifade ettiği gibi, metaforlar "...olmak istediğimiz veya olmadığımız, olageldiğimiz ve olmaktan kaçtığımız ve üstelik olabileceğimiz benlik [ya da öğretmenlik] algısını anlamamıza yardımcı olurlar." Dolayısıyla, öğretmenler çeşitli etkinlikler aracılığıyla, öğrencilerin "öğretmen" kavramına ilişkin metafor üretmelerine ve bunları sınıfta paylaşmalarına olanak tanıyabilir. İlerde yapılacak olan çalışmalar, katılımcıların İngilizce yeterlik düzeyi göz önünde bulundurularak gerçekleştirilebilir. Buna ek olarak, öğrenenlerin İngilizce öğretmenini algılama biçimindeki benzerlik ve/veya farklılıklar çeşitli değişkenlere göre incelenebilir. Araştırma ile elde edilen sonuçlar doğrultusunda, farklı üniversite, okul ve bölümlerin karşılaştırılması yapılarak benzer çalışmaların yapılması önerilebilir. Bu araştırma ortaokul öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Farklı örneklem grupları ile ileride yapılacak çalışmalar zenginleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- AHKEMLİOĞLU, Hasan (2011). *Yabancı Dil Öğrencilerinin Yabancı Dil Öğretmenine İlişkin Metaforik Algıları*, Yüksek lisans tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ALDAN KARADEMİR, Çiğdem, UÇAK, Esra ve BAĞ, Hüseyin (2012). *Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Bilgi Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforlar*, X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, Niğde.
- BAŞARAN, Ayşe Rabia ve BAYSAL, Seda (2016). *Ortaokul Öğrencilerinin Öğrenci Kavramına İlişkin Metaforik Algıları*, 4th International Conference on Curriculum and Instruction, Antalya.
- BAYSAL, Seda ve BAŞARAN, Ayşe Rabia (2016). *Ortaokul Öğrencilerinin Okul Kavramına İlişkin Metaforik Algıları*, EYFOR-VII Uluslararası Eğitim Yönetimi Forumu, Kıbrıs.
- CERİT, Yusuf (2008). "Öğrenci, Öğretmen Ve Yöneticilerin Müdür Kavramı İle İlgili Metaforlara İlişkin Görüşleri", *Eğitim ve Bilim* C. 33, S. 147, ss. 3-13.
- CERİT, Yusuf (2008). "Öğretmen Kavramı ile İlgili Metaforlara İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 6, S. 4, ss. 693-712.
- CRESWELL, John W. (2007). *Qualitative Inquiry And Research Design: Choosing Among Five Traditions*, California: Sage.
- DE GUERRERO, Maria ve VILLAMIL, Olga (2001). *Metaphor analysis in second/foreign language instruction: A sociocultural perspective*. Paper presented at the annual meeting of the American Association of Applied Linguistics.
- DE GUERRERO, Maria ve VILLAMIL, Olga (2002). "Metaphorical Conceptualizations of ESL Teaching And Learning", *Language Teaching Research*, S. 2, ss. 95-120.
- Ekiz, Durmuş ve Koçyiğit, Zehra (2013). "Sınıf Öğretmenlerinin "Öğretmen" Kavramına İlişkin Metaforlarının Tespit Edilmesi", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C. 21, S. 2, ss. 339-458.
- ELLIS, Rod ve BARKHUIZEN, Gary (2009). *Analysing Learner Language*, Oxford: Oxford University Press.
- GEÇİT Yılmaz ve GENÇER Gülşah (2015). "Sınıf Öğretmenliği 1. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Algılarının Metafor Yoluyla Belirlenmesi (Rize Üniversitesi Örneği)", *Marmara Coğrafya Dergisi*, S. 23, ss. 1-19.
- GILLIS, Candida ve JOHNSON, Cheryl L. (2002). "Metaphor as renewal: Re-imagining our professional selves", *English Journal*, C. 91, S. 6, ss. 37-43.
- GÜR, Hülya, HANGÜL, Tuğva ve KARA, Adnan (2014). "Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin "Matematik" Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforların Karşılaştırılması", *The Journal of Academic Social Science Studies*, S. 25, ss. 427-444.
- GÜVELİ, Ebru, İPEK, A. Sabri, ATASOY, Ercan ve GÜVELİ, Hasan (2011). "Sınıf Öğretmen Adaylarının Matematik Kavramına Yönelik Metafor Algıları", *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, C. 2, S. 2, ss. 140-159.
- KALRA, Mani, Bhasin ve BAVEJA, Bharati (2012). "Teacher Thinking about Knowledge, Learning and Learners: A Metaphor Analysis, Procedia", *Social and Behavioral Sciences*, S. 55, ss. 317-326.
- KALYONCU, Raif (2012). "Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının "Öğretmenlik" Kavramına İlişkin Metaforları", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 9, S. 20, ss. 471-484.

- KENDALL, Julie E. ve KENDALL, Kenneth E (1993). "Metaphors and Methodologies: Living Beyond the Systems Machine", *MIS Quarterly*, C. 17, S. 2, ss. 149-171.
- KESEN, Aynur (2010). "Turkish EFL Learners' Metaphors with respect to English Language Course Books", *Research on Youth and Language*, C. 4, S. 1, ss. 108-118.
- Koç, Seda Emine (2014). "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmen ve Öğretmenlik Mesleği Kavramlarına İlişkin Metaforik Algıları", *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 15, S. 1, ss. 47-72.
- KÖKSAL, Kemal (2006). *An Investigation Into Students' Perceptions of Native English Speaking Teachers'(NEST) and Non-Native English Speaking Teachers' (Non-NEST) Performance and Competencies in Teaching English as a Foreign Language*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale: Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- LAKOFF, George ve JOHNSON Mark (2003). *Metaphors We Live by*, London: University of Chicago Press.
- LAKOFF, George ve JOHNSON, Mark (1980). *Metaphors We Live By*, Chicago and London: University of Chicago Press.
- MILES, Miles ve HUBERMAN A. Michael (1994). *An Expanded Sourcebook Qualitative Data Analysis*, California: Sage Publications.
- OCAK, Gürbüz ve GÜNDÜZ, Mehmet (2006). "Eğitim Fakültesini Yeni Kazanan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Giriş Dersini Almadan Önce Ve Aldıktan Sonra Öğretmenlik Mesleği Hakkındaki Metaforlarının Karşılaştırılması", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 8, S. 2, ss. 293- 310.
- OXFORD, Rebecca, TOMLINSON, Stephen, BARCELOS, Ana, HARRINGTON, Cassandra, LAVINE, Roberta, SALEHE, Amany ve LONGINIF, Ana (1998). "Clashing Metaphors about Classroom Teachers: Toward a Systematic Typology for the Language Teaching Field", *Sytem*, S. 26, ss. 3-50.
- ÖZTÜRK, Çetin (2007). "Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının "Coğrafya" Kavramına Yönelik Metafor Durumları", *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 2, ss. 55-69.
- PATTON, Michael Quinn (2002). *Qualitative Research Evulation Methods*, California: Sage Publications.
- RENZ, Lisa M. (2009). "Metaphor: Imagery Devices Used by Morgan to Describe Organizations as Culture and Psychic Prisons", *Emerging Leadership Journey*, C. 2, S. 1, ss. 54-65.
- SABAN, Ahmet, KOÇKEBER, Beyhan Nazlı ve SABAN, Aslıhan (2006). "Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 6, S. 2, ss. 461-522.
- SABAN, Ahmet (2008). "Okula İlişkin Metaforlar", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, S. 55, ss. 459-496.
- SABAN, Ahmet (2011). "Bilgisayar Öğretmeni Adaylarının "Okul" ve "Bilgisayar Öğretmeni" Kavramlarına İlişkin Zihinsel İmgeleri", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, C. 11, S. 1, ss. 423-446.
- SABAN, Ahmet, KOÇBEKER, Beyhan Nazlı ve SABAN, Aslı (2007). "Prospective Teachers' Conceptions of Teaching and Learning Revealed through Metaphor Analysis", *Teaching and Teacher Education*, S. 17, ss. 123-139.
- SEFEROĞLU, Gülge, KORKMAZGİL, Sibel ve ÖLÇÜ, Zeynep (2009). "Gaining insights into teachers' ways of thinking via metaphors", *Educational Studies*, C. 3, S. 3, ss.23-335.
- TORTOP, Hasan Said (2013). "Öğretmen Adaylarının Üniversite Hocası Hakkındaki Metaforları ve Bir Değerlendirme Aracı Olarak Metafor", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, C. 3, S. 2, ss. 153-160.
- WAN, Wan, LOW, Graham David ve LI, Miao (2011). "From Students' and Teachers' Perspectives: Metaphor Analysis of Beliefs about EFL Teachers' Roles", *System*, S. 39, ss. 403-415.
- WEADE, Regina ve ERNST, Gisela (1990). "Pictures of life in classrooms, and the search for metaphors to frame them", *Theory into Practice*, C. 29, S. 2, ss.133-140.
- YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- YILDIRIM, Atila, ÜNAL, Ali ve ÇELİK, Methi (2011). "Öğretmen Kavramına İlişkin Öğretmen, Yönetici Ve Müfettiş Algılarının Analizi", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, C. 8, S. 2, ss. 92-109.
- ZAPATA, Gabriela ve LACORTE, Manel (2007). "Pre-service and In-service Instructors' Metaphorical Constructions of Second Language Teachers", *Foreign Language Annals*, C. 40, S. 3, ss. 521-534.